

30.26

LANGE LANDS-MANIFESTET

MAG

en Danmark

af

Ebbe Kløvedal Reich

Henning Kløvedal Prins

MLADRS

1977

FORORD TIL ANDEN UDGAVE

Når vi atter udgiver *langelandsmanifestet*, skyldes det to ting: For det første, at det var en ret begrænset kreds, der i første omgang fik kendskab til det og for det andet, hvad der er vigtigere, at der er langt større behov for det nu end da det udkom. Det blev modtaget med mild overbærenhed af både højre og venstre, da det udkom i 1973.

Men siden har verdensudviklingen med råstofkrise, energikrise og stigende selvstændighed i de undertrykte lande i Afrika, Asien og Sydamerika tydeligt vist det uholdbare grundlag, vores »livsform« hviler på.

Samtidig har den almindelige europæiske udvikling, med den tyske terror og højredrejning som den mørkeste skygge over vort land, fået mange venstreorienterede til at gå i hi og afvise visionær tænkning. En bølge af pessimisme har bredt sig, hjulpet på vej af Erhardt Jacobsen og andre af vore hjemlige terrorister, der har så stort held med at kue demokratisk tænkende mennesker. Den bølge vil manifestet prøve at bryde, men under alle omstændigheder vil det være en påmindelse om væsentlige tanker, tænkt af mange og forhåbentligt inspiration til nye.

Manifestet skitserer en meget lang række af de krav, danskerne må stille til fremtiden og viser en vej at gå, hvis vi vil overleve som mennesker og nation. En vej bort fra såvel kommissærernes ensretning som imperialismens såvel konforme som individualiserende samfundsform.

Det holder sig sprogligt til det forståelige, bruger ingen jargon, så nogle vil måske opfatte det som naivt. Lad dem blot det. Denne naivitet, parret med begejstring og humor, vil sagtens vise sig at være den eneste farbare vej.

Et socialistisk, demokratisk Danmark må bygges op gennem folkets egne institutioner, kan aldrig skabes fra oven, hverken af velmenende liberale, determinerede kommissærer eller elitære avantgarder.

Derfor er dette skrift et folkeskrift, der åbent henvender sig til enhver, der føler og tænker for det danske folks fremtid.

Henning Kløvedal Prins

Ebbe Kløvedal Reich

FORORD

Kollektivbevægelsen i Danmark er en hurtigt voksende bevægelse. Den har sat sig spor derved, at mindst 20-30.000 mennesker i dag bor sammen i større enheder og har forpligtet sig til en vis grad af socialt og økonomisk kollektivt ansvar.

Hvad den derudover står for, har længe været uklart. Vi håber med dette manifest at artikulere en række af de standpunkter og krav, der har fået folk til at opgive de gamle bostrukturer og sociale enheder og forsøge sig på en ny måde.

Vi finder det indlysende, at kollektivbevægelsen må anskues som en forløber for et nyt kultursyn og en ny politik. Og vi finder det nødvendigt, at omdannelsen af samfundet på kollektivt solidariske principper begynder nu — inden Danmark bliver helt opslugt af den store, bureaukratiske og monopolkapitalistiske enhed, hvis organisatoriske centrum er EF, og hvis formål det er at forlænge det gamle samfunds livstid.

De krav, vi fremsætter, og den vej, vi anviser til deres opfyldelse, udgør vores politiske fundsament. Med tiden tror vi, det bliver det danske folks fundament. Hvilken proces, vi skal gennemgå inden da, afhænger af med hvilken indædthed magthaverne vil beskytte deres privilegier. Tiden er knap, og for stor tålmodighed med de riges og de dannedes angst for at dele vilkår med folket kan medføre ikke blot vor udslettelse som folk, men ødelæggelsen af vores fælles livsbetingelser.

*Ebbe Kløvedal Reich
Henning Kløvedal Prins
Prydsgården, Langeland
Foråret 1972*

1. SYV KRAV

Menneskerettighederne — i alle de udgaver, de findes i til og med vores grundlov og FN's pakt — har deres udspring i en 200 gammel, historisk situation.

Hvad der adskiller vores vilkår fra de dengang herskende, er først og fremmest, at menneskenes antal er mindst tyve-doblet — og at vi har en teknisk kultur til rådighed, som kan afskaffe mange af de problemer, man dengang troede var grundvilkår ved menneskelivet (sult, sygdom etc.).

Alligevel præges menneskeheden af angst — for forgiftning, overbefolkning og den herskende klasses magtmidler.

Denne angst kan fjernes nu. For første gang i historien er de tekniske forudsæt-

ninger for det gode samfund til stede. Forhindringer er udelukkende vores magthaveres vanrøgt af magten.

Vi må kræve menneskets rettigheder opfyldt, i hele det omfang, som vores moderne kultur åbner mulighed for. Vores grundlag må være frihedstanken i dens mest omfattende formulering. Forudsætningen for at have fuldt herredømme over egen person og handle på eget ansvar er kun den at være født som menneske. Køn, alder, afstamning, arbejde, intelligens etc. skal ikke kunne fratage noget menneske retten til at bestemme over sig selv og deltage i de offentlige beslutninger på lige fod med andre mennesker. Ud af denne selvindlysende ret springer disse syv krav til det eksisterende samfund:

VI KRÆVER:

1. RETTEN TIL RENE, NATURLIGE OMGIVELSER,

for uden denne ret bliver — som alle, der har beskæftiget sig med forgiftningen i dag er enige om — alle andre krav illusoriske. Hvis maden, jorden, luften og vandet bliver gradvist ubrugelige for mennesket, som det er ved at ske lige nu, ender alting i en menneskeskabt, økologisk dommedag. Vi har allerhøjest en generation til at genoprette en ligelig balance mellem mennesket og den natur, som det har udpint til den yderste grænse.

2. RETTEN TIL FÆLLESEJE AF JORD OG PRODUKTIONSMIDLER,

som er den ret, arbejderbevægelsen og alle beslægtede bevægelser er blevet dannet for at gennemføre og uden dens gennemførelse er al tale om lighed og frihed illusorisk.

3. RETTEN TIL ET TÆT, MENNESKELIGT FÆLLESSKAB,

fordi den er forudsætningen for retten til personlig udfoldelse. Denne ret er i dag helt nægtet mange befolkningsgrupper — f.eks. de gamle, de unge og de »kriminelle«, mens alle vi andre hindres i at opnå den på grund af den måde, vi tvinges til at bo og arbejde på.

4. RETTEN TIL RÅDIGHED OVER EGEN ARBEJDSKRAFT,

således at ingen behøver — eller kan — sælge sig selv eller pålægges arbejde, der ikke harmonerer med den enkeltes lyst eller behov.

5. RETTEN TIL FRI UNDERVISNING,

således, at enhver kan øge sine kundskaber efter lyst og evne uden at skulle stå til regnskab for en bureaukratisk instans ved eksamen.

6. RETTEN TIL FRI KOMMUNIKATION,

således at ingen tvinges til at være massemediernes stumme tilskuere, men alle sikres lige ret til at benytte alle vores muligheder for samtale, information og påvirkning.

7. RETTEN TIL FRI FÆRDSEL,

således at ingen holdes indespærret mod deres vilje.

Indespærret skal forstås i ordets videste betydning lige fra fængsling til ikke at have råd til at tage en bus, have en bolig, eller et arbejde.

Vi er blevet terroriseret og indoktrineret til at tro, at disse krav er uopfyldelige. Men de er ikke mere uopfyldelige end de krav, forrige århundredes — ligesom dette århundredes — revolutioner startede med. Her i Danmark kan vi gennemføre alle disse rettigheder uden vold eller blodsudgydelse og uden at nogen vil få det dårligere af den grund. Vi kan, hvis vi vill!

II FORUDSÆTNINGERNE

A) Danmark, vores ejendom

Når man rejser gennem Danmark fra Sønderjylland til et stykke ind i det nu svenske Skåne, kan man ikke undgå at bemærke med hvilken skønsomhed og kærlighed hvert hus og hegn, hver mark og skov er anlagt.

Især hvis det er mere end hundrede år gammelt.

Denne iagttagelse bør ikke få os til at forkaste al moderne effektivitet og teknik. Men den bør få os til at protestere mod den måde, de moderne kræfter bliver udnyttet på.

Hele Danmark består af de dejligste byggematerialer, dækket med den frugtbareste muld. Det er alt sammen det danske folks ejendom, men selvfølgelig har de rige og mægtige stjålet det meste.

Vi ved fra vores historiske kilder, at næsten al jord og skov en gang har været fællesje. Siden den tid har kirke, konge, herremænd, kapitalister og stat ranet alt, hvad der hed fællesskov, overdrev osv. og bragt størstedelen af landet på matrikler. De gjorde det, fordi de var de stærkeste, og

ikke fordi de havde hjemmel til det i romerretten eller sædvaneretten eller noget andet retssyn.

At kræve Danmarks jord tilbage til fællesje er altså ikke at bryde med ejendomsretten, men at give denne ret dens oprindelige indhold. (Jævnfør med folkekommunerne i Kina, hvor det er indbyggerne og ikke staten, der ejer jord, bygninger og redskaber!).

De rige, som har stjålet vores fælles ejendom, er som bekendt ikke tilfreds med at stjæle tingene een gang. Så snart de har lagt hånd på f.eks. vores byggematerialer (tænk på monopolen F.L. Schmidt), så begynder de også at stjæle vores arbejdskraft — og spiser os af med løn, så vi i dyrede domme kan købe lidt af vores ejendom tilbage igen.

Oven i købet sælger de en underlødige og dårlige vare, som ikke har ret meget lighed med en menneskeværdig bolig. Med stor frækhed har de gjort kvaliteten af de boliger, de bygger, ringere og ringere — og sat priserne på deres erstatningsvare i vejret.

Alle de mennesker, der hutler sig igennem i højhuse og trange lejekaserner med små og døde lejligheder i et overdimensioneret, fjendtligt miljø, er blevet gjort totalt

afhængige af nogle få kapitalisters profit-interesser.

Lad os slå os sammen og begynde at diskutere, hvordan vi bygger boliger efter vores hjerte og i en kvalitet, som vi kan være tjent med, og til den pris, som vores arbejde i virkeligheden er værd. Måske er der nogle, der foretrækker den toværelses i højhuset. Lad dem blive boende. Men for os andre bliver der nok at gøre med at rive spekulationsbyggeriet ned og bruge materialerne til noget spændende. Måske bliver det i kolonihavestil, måske bliver det en middelalderby med tætte gyder og snurrepiberier, måske et tårn med rutsjebaner og rullende trapper, måske lidt af hvert og noget helt tredje.

Desværre gør kapitalisternes formynderi det svært for os at finde sammen om at give Danmark et gladere ansigt. Det er ikke blot deres måde at bygge boliger på. Det er også deres vejanlæg, som gør vores alt for store byer til et system af sovebyer og satte-litbyer og fortrænger landskabet.

Den frihed, den 2-4-8-sporede motorvej giver, er kun frihed til at køre. Den, der har bil, kan komme længere og længere omkring. Men hvad skal det gøre godt for, hvis der er færre og færre steder at tage hen? (Jævnfør tanken om en storebæltsbro, der vil gøre Fyn og Sjælland til en eneste landevej!)

Vores veje kunne blive noget, man havde glæde af at rejse henad. For at rejse er at opleve. I ro og mag, gående, cyklende, ridende, togkørende eller busbilende kunne vi nyde vores land, betragte de andre rejsende, høre nyt og fortælle nyt, hvile mellem grøftkantens blomster eller på et af de mange — og forskellige — steder, som vores land kunne bestå af.

Vore dages neurotiske mennesketransport, som vi kalder trafik, og som ødelægger

vores nerver, forstyrrer vores søvn og kræver blodige ofre af os, er ikke menneskeværdig. Det er varer, der transporteres. **Mennesker REJSER.** Men for kapitalisterne er vi præcis varer — af den art, som kaldes arbejdskraft.

Som det er nu, lever de fleste af os i tre store meningsløsheder: En meningsløs by, hvor man ligger på lager (i »fritiden«, som er den tid, hvor man ikke bliver brugt), et arbejde, som er meningsløst, fordi ingen spørger efter den arbejdendes interesser — og en vej, der er meningsløs, fordi den fører fra den ene meningsløshed til den anden på en farlig og nedbrydende måde.

Udenom ligger landbrugsjorden, skamret og udpint af spekulationer i privatejendom og renter — og på det nærmeste ødelagt af kemikalier. Hvad der skal gøres ved jorden, bestemmer bankerne og fødevarekoncerne — ikke de folk, der dyrker den. Bonden — den boende — adskiller sig i dag kun fra arbejderen ved, at han er fri for kontroluret endnu. Men også denne fordel er snart borte.

Hvis Danmarks jord og det, vi har bygget på den, er vores fælles ejendom, hvorfor gør vi det så ikke bedre for os selv? Hvorfor beder vi ikke kapitalisterne nøjes med at passe deres egne sager?

B) Pengene, deres ejendom

Kapitalisterne holder os hen med penge og en masse løgnehistorier, som kaldes nationalekonomi.

De siger, at penge er belønningen for en arbejdsindsats. Og bagefter stjæler de belønningen for det arbejde, som de også har stjålet, ved at påtvinge os deres færdige varer og tage en pris for den, der er mange gange den løn, de giver arbejderen, der har fremstillet den.

Når de selv tjener penge, er det sjældent som belønning for en arbejdsindsats. Det er den »risiko«, de løber, der skal belønnes. Nemlig risikoen for at miste de penge, som de tidligere blev belønnet med for at løbe den samme risiko, osv.

De har fået os til at tro, at vores liv afhænger af penge. De fleste af os tænker på penge, så man skulle tro, at vi havde femører og hundredekronesedler liggende og boble i gryder og pander, når vi lavede mad. Men det er jo stadigvæk mælk og gulerødder og bøffer, vi lever af, og ikke penge.

Penge er deres måde at gøre os bange på og skjule de virkelige forhold. Ingen studser, hvis vi spørger: Hvor mange penge skal en arbejder tjene for at få råd til et køleskab? — Men hvis vi spørger: Hvor mange køleskabe skal en arbejder producere for at kunne have et stående i sit hjem?, så springer urimeligheden straks i øjnene.

(Det er selvfølgelig en meget overfladisk måde at beskrive merværdi-tyveriet på. Karl Marx og andre gør det bedre. Læs osse dem!)

Hvis arbejderen fik bare halvdelen af den værdi, hun eller han skaber, så ville vi allesammen gøre store øjne. Hvis hele værdien af vores fælles arbejde tilfaldt os selv i et gensidigt hjælpesystem, ville vi aldrig mangle noget, selv om vi kun arbejdede, når vi havde lyst.

I pengekrebsløbet kan kapitalisterne let camouflere deres tyverier, som kaldes merværdi. Naturligvis kan ingen få penge og merværdi til at forsvinde i den blå luft til i morgen. For vi har brug for dem, så længe vi kun har det system, der er bygget op på dem.

Merværdityveriet er langt fra den eneste måde, kapitalisterne tjener deres penge på

— kun den grundlæggende. Valutaspekulation, rentepolitik, boligåger, jordspekulation, fup og svindel med aktieselskaber, unødige lukninger af arbejdspladser, indkøb af arbejdsbesparende teknologi (for arbejdernes penge!) og en masse andre svinstreger som finansiering af forbrydelser og narkotikahandel og meget, meget mere skæpper dagligt i deres kasser.

Men vi kunne begynde med at slå fast, at penge og merværdi ikke er de højeste værdier i verden. Så vil de til sidst blive reduceret til det, de i virkeligheden er: ubrugelige.

Kapitalisterne og deres økonomiske eksperter fortæller os, at det er meget farligt at gå ud fra andre værdier end penge. De taler om den økonomiske nødvendighed og vores afhængighed af markederne. Det skal man ikke tage for højtideligt. De hypper egne tikronesedler.

C) Det nødvendige arbejde

Et af Danmarks store held er, at de råstoffer, vort land består af, ikke har nødvendiggjort storindustri i uoverskueligt omfang. Vores råstoffer er af en art, så vi bedst selv kan gøre brug af dem. Der er ingenting, der forhindrer os i at indrette vores produktion sådan, som vi selv synes bedst om. De fleste af de store industrier, vi har er ikke nødvendige for andre end dem, der skummer profitten.

Vi ved, at den industrialiserede verden udpiner klodens natur på en måde, som kun kan opretholdes i få årtier endnu, hvis vi vil undgå den totale ødelæggelse af livsbetingelserne. Det hele afhænger af, om vi kan standse den stadigt voksende strøm af varer og affald og skabe en produktion i balance med naturens kredsløb, med en fordeling, der sikrer, at der er nok til alle.

Og vi ved, at kapitalisterne vil det modsatte: Stadig industriel vækst under merværdityveriets ulighed. Men når Danmarks befolkning slutter sig sammen i fællesskab om en overskuelig, munter og vedkommende tilværelse, så vil kapitalisterne komme til kort uden at vi behøver at afkorte vores nødvendige krav til en rimelig levestandard og social sikring.

Selv om vi i morgen holdt op med at kvæle landbrugsjorden med syntetisk kvælstof, nitrater, insektdræbende midler osv., så ville vi fortsat til overflod være selvforsynende, hvad angår det daglige brød. Vi har i det hele taget nu så mange faciliteter i form af industrielt maskineri og varige forbrugsgoder som huse, biler og køleskabe, at vi i mange år frem kan klare os med at vedligeholde, reparere og recirkulere vores formue af råstoffer og færdigvarer.

Og også på langt sigt kan vi nedskære en lang række produktioner og forbrug, som har deres eneste årsag i kapitalisternes spekulationer og det deraf følgende dårlige samarbejde. Biler, TV-modtagere, vaskemaskiner og mange andre større tekniske hjælpemidler udnyttes meget ringe i dag. Det meste af emballage-industrien, reklameindustrien, mode-industrien og transportindustrien er ikke andet end symptomer på, hvor dårlige vi har været til at organisere vores tilværelse i fællesskab.

Selvfølgelig betyder en kritisk holdning til produktionen ikke, at vi skal give afkald på de sider af den industrielle udvikling, som tjener det menneskelige fællesskabs formål. Der er mange industriformer, som kan udvides meget, uden at undertrykkelsen og affaldet tager til. Danmark har f.eks. allerede en anset elektronisk industri. Den er god at satse på, fordi den ikke kræver store råstofmængder, men derimod høj forarbejdningsgrad i et arbejde, som stiller kvinder og mænd lige, let kan decentraliseres og ikke kræver store, faste anlæg.

Bag den mærkelige størrelse, som økonomerne kalder »Danmarks nationalprodukt«, skjuler sig alle mulige unyttige, nyttige og slet ikke eksisterende former for arbejde i en pærevælling. Det er facit på et regnestykke som de har nørklet sammen for at støtte kapitalisterne, men som ikke har ret meget med virkeligheden at gøre. (Et eksempel: Hvis en tjenestemand i f.eks. skattevæsenet får en løn på 150.000 om året uden at producere andet end sure opstød i brevform, henregnes dette til nationalproduktet som plus 150.000 kr.)!

Når de siger, at nationalproduktet stiger, betyder det altså ikke, at danskerne har fået det bedre — eller blot har fået et endnu større forbrugsvalg. Det betyder bare, at pengene er rullet hurtigere op og ned af folks lommer.

Danmarks nødvendige arbejde er noget helt andet end dette nationalprodukt. Det er det arbejde, vi skal gøre for at holde os i live på en ordentlig måde og have nok tilovers til at hjælpe med, hvor det er påkrævet. Hvad vi præsterer derudover er leg. Den nuværende måde er de stærkes leg på de svages bekostning.

Men hvordan kan danskerne generobre deres land og sikre sig retten til kun at skulle præstere det nødvendige arbejde? Hvordan kommer vi i gang med en smuk og morsom leg?

I det forløbne århundrede har mange prøvet at nå frem ad lovgivningens og det parlamentariske demokratis vej. Selvom det ikke er lykkedes, behøver det ikke at være umuligt at gå den vej. Og selv om der findes andre og mere dramatiske veje, skylder vi hinanden at prøve lovens vej, hvor vi kan komme til det.

Men så må loven laves om, så den ikke længere virker til kapitalisternes fordel.

D) Det danske retssystem

Dansk lovgivning er i dag — ligesom al nordvestlig lovgivning — baseret på den private, individuelle ejendomsret.

Den skjulte hovedperson — den, hos hvem ansvaret ligger — i vores straffelov, retsplejelov, skattelov, uddannelseslov, selskabslov og andre love er den enlige, voksne familiefader. Han påtager sig dette ansvar for desto lettere at kunne retfærdiggøre de privilegier, han nyder i vores samfund.

Men dette hindrer og blokerer det frie valg af samværsformer på utallige måder. Og samfundet kan ikke ændre karakter, før samværsformerne har gjort det.

Derfor må vi lave vores lovgivning om, så den tillader — og i en overgangsperiode også favoriserer — kollektiv ejendomsret og kollektivt ansvar. Den tanke, at et antal individer kan betragtes som den samme, juridiske person, er ikke ny for vores lovgivning. Men den bliver kun bragt i anvendelse i afgrænsede enklaver af samfundslivet, mens den på andre områder er udelukket. Nu skal den sættes i centrum af vores retsopfattelse.

Den private ejendomsret og ansvarlighed er blevet gjort til genstand for megen metafysisk dyrkelse i den nordvestlige verden. Med henvisning til den har vi iscenesat de blodigste og vildeste sado-masochistiske dramaer. Hver gang nogen har prøvet at træde den for nær, har vi barrikaderet os bag love og kanoner.

Resultatet er — foruden det imperialistiske og kapitalistiske eventyr — blevet en lovgivning, der indbyder ethvert ensomt menneske til at udnytte sig i sin snævre egeninteresse. Resultatet er blevet en opmuntring til grådigheden, forfølgelsesangsten og fidusmageriet. Resultatet er blevet en skov af institutioner, hospitaler, fængsler, plejehjem, skoler og anstalter, der skal

opsuge alle dem, der ikke kan lære sig lovens anløbne moral.

Men det er ikke den ensomme familiefader, der er den livskraft, som selve loven blot er et udtryk for. Det er det levende fællesskab, der står bag alt, hvad vi kalder menneskeligt. Derfor bør det også være grundlag for vores lovgivning.

Den individualistiske lovgivning har øget forbrugskredsløbet til det faretruende, fordi den tilskynder til at se det »private« som en sikrere basis end det fælles. Og den har indsnævret rammerne for den medmenneskelige respekt, således som inde-spærringerne viser det. Den ensomhed, som alt dette ender i, kan kun undgås, hvis fællesskaber gives samme mulighed for at føle ansvar og ejendomsret som individer.

Kollektive og juridiske personer kan tænkes at optræde på mange niveauer lige fra små, løse bofællesskaber til store produktionsenheder. Og på hvert af alle de mellemliggende niveauer kan tænkes mange forskellige interne strukturer. Denne mangfoldighed gør naturligvis den juridiske formalisering besværlig.

Det er klart, at lovgivningen må operere med visse mindstekrav til en kollektiv, juridisk person. Men det bør være lige så klart, at disse krav skal gøre mindst muligt indgreb i kollektivets frihed til at vælge sin egen struktur. Det samfund, hvor juristerne har det nemt, er et stivnet samfund!

N.F.S. Grundtvig — og efter ham Sven Clausen, Martin A. Hansen og mange flere — har afdækket en speciel nordisk retstradition, som udspringer i mørket bag historisk tid, og hvis kerne er tingsdemokratiet og det talte ord.

Over for denne tradition står den romerske tradition, som længe har været dominerende i vores del af verden. Den bygger på repræsentationstanken og det skrevne ord.

Tingsdemokratiet betyder, at tvister indbringes for og forbrydelser behandles af alle myndige medlemmer af det eller de fællesskaber, der berøres af sagen. Alle har taleret og kan — hvis de vil, eller forsamlingen kræver det — tale under ed.

Denne form for demokrati trives til dels i mange folkedemokratiske stater — bedst i Kina — og i de israelske kibbutzer. Overalt i verden gør eksperimenterende smågrupper brug af den. Danmark har en forhistorisk tradition, der sidst har vist sig levende i sidste århundredes andelsbevægelse og andre folkelige rørelser, for at praktisere tingsdemokrati. Den må genoplives, nu da hele kloden forbereder sig på springet ind i det klasseløse samfund, eller undergangen.

Det absolutte tingsdemokrati betyder en tilstand, hvor »staten« — som vi kender den i dag — helt havde fraskrevet sig lovgivnings- og sanktionsmuligheder. Det er det stadium, som marxismen-leninismen kalder »statens bortvisnen«, og det kan kun optræde som ideal i de første stadier af samfundets omformning til et samfund, der prioriterer fællesskab.

Men statsmagten og det juridiske system må tvinges til at åbne sig for de levende fællesskabers uafhængighed. Staten og loven skal gradvist transformeres til de passive og neutrale rammer, inden for hvilke det frie, menneskelige samvær realiseres. Først der ender magt-delingen i afmagtens bortfald.

III ÆNDRINGERNE

A) Den nye boplads

En af senkapitalismens og teknologiens vigtigste virkninger er — som vi har været inde på — adskillelse af boplads og arbejdsplads. Den har sat alle befolkningsgrupper — også den bondebefolkning, der i disse år drænes og industrialiseres bort — over for et urimeligt valg: Enten et liv på bopladsen med arbejdspladsen som fortrængt problem — eller et liv på arbejdspladsen med bopladsen som et fortrængt problem — eller en ulidelig personligheds-spaltning.

Både arbejdet og hjemmet har ændret karakter under dette tyranni. Hvad der en gang var en velsignet og meningsfuld gerning, som indhøstede velvilje og varme — er blevet en jungle af chancer, faldgruber, forræderi og angst og en ørken af ensformighed. Hvad der en gang var et stort fællesskab, der omfattede alle aldersgrupper og modstod alle pres i solidaritet — er blevet en to-et-halvt værelses med en mor og to-tre børn og i heldigste tilfælde en far.

At lade arbejdspladsen og bopladsen gro sammen igen er nødvendigt for vores sundhed.

Den kollektive enhed, som man kan forestille sig kan danne basis for vores samfunds love, økonomi og kommunikation, må imidlertid opfylde visse betingelser.

Den må for det første bestå af alle aldersgrupper i ligelig fordeling og med jævn kønsfordeling. Dette må i al fald være idealtypen, selv om man kan forestille sig afvigende enheder (betinget af særlige og sjældne arbejdsmæssige eller erotiske præferencer f.eks.).

For det andet må enheden være stor nok til at kunne varetage alle alders- og kønsgrupperes vigtigste behov, som for tiden er overtaget af bureaukratiske institutioner som hospitalsvæsen, skolevæsen, socialvæsen og fængselsvæsen.

For det tredje må enheden være stor nok til at kunne varetage alle alders- og kønsgrupperes vigtigste behov, som for tiden er overtaget af bureaukratiske institutioner som hospitalsvæsen, skolevæsen, socialvæsen og fængselsvæsen.

For det tredje må enheden være centreret om en overskuelig, samfundsnyttig produktion til selvopretholdelse.

For det fjerde må enheden ikke være større end at der kan opstå egentlig, personlig kontakt mellem alle dens medlemmer.

Opfyldelsen af disse fire krav peger på en enhed på mellem 200 og 1000 individer.

Hver af disse kollektive enheder — som vi traditionen tro vil kalde bopladser — har en bestemt funktion i det større hele, som er Danmark. Den gradvise ophævelse af arbejdsdelingen, som er konsekvensen af at rykke mere kollektivt sammen, vil blive modsvaret af en vis grad af specialisering og arbejdsdeling på boplads-niveauet, svarende til vores nuværende erhvervsvirksomheders specialisering.

På den anden side vil antallet af specialiserede opgaver i samfundet aftage (mange reparations- og service-fag vil uddø, fordi bopladsen selv overtager funktionerne).

Selv om hovedprincippet bag denne organisering er, at så mange beslutningsprocesser som muligt skal kunne afsluttes på boplads-niveauet, nødvendiggør sådanne indtil videre uundværlige faktorer som det landsdækkende transportnet, penge-

væsenet og udenrigspolitikken visse overordnede strukturer.

Den enkleste model er et Danmark, der består af 7-15.000 bopladser spredt over landet med særlig koncentration (men ikke tilnærmelsesvis så stor koncentration som nu) i de nuværende byområder.

50-100 bopladser hører sammen i en kommune, der tager sig af transportnettet og den helt specialiserede sygdomsbekæmpelse og undervisning. Hver kommune sender en repræsentant til Folketinget, som er ansvarlig for pengevæsenet og forholdet til udenlandske magter.

Et sted deromkring skal det ende, selv om vi skal gennem mange foreløbige blandingsformer først.

B) Det nye, økonomiske system

Den væsentligste bremse på samfundseksperimenter i de sidste årtier har været hensynet til eksporten og Danmarks økonomiske balance i forhold til andre lande overhovedet. selv om det ikke skal nægtes, at der vil opstå problemer, når Danmark ændrer på denne balance, må man dog i hovedsagen fastslå, at den bestandige henvisning til udenrigshandelens problemer fungerer som et dække for en almindelig ulyst til ændringer hos de herskende klasser.

Det centrale punkt i udenrigshandelen må være at gøre landet uafhængigt af de økonomiske supermagter — under hensyn til, naturligvis, at industrien skal kunne erhverve sig de nødvendige råstoffer på rimelige vilkår. Men her vil vedvarende energiformer være med til at reducere vort importbehov.

Dette hensyn må først og fremmest tilgodeses ved, at der afsluttes særlige, tosidede aftaler med de råstofproducerende

lande i Tredieverden, aftaler, som tager hensyn til de pågældende landes udvikling og perspektivplanlægning.

Man kan godt forestille sig, at de økonomiske supermagter — hvis aftaler med Tredieverden både på grund af imperialistiske motiver og på grund af monopolkapitalens efterhånden urentable stordrift må være mindre fordelagtige end de aftaler, et land som Danmark kan indgå — vil forsøge at øve pression på Danmark. Det kan ske gennem tvangsmæssige ændringer af priserne på verdensmarkedet eller gennem direkte stop for salg af råstoffer.

Men vi vil være relativt modstandsdygtige over for en sådan pression, hvis vi — som tidligere berørt — påbegynder en nedtrapning af den i forvejen dårligt kørende og meget råstofkrævende sværindustri, samtidig med at vi udvikler regenerationsanlæg til udnyttelse af de store mængder skrot og kemiske stoffer, vi for øjeblikket kaster bort.

En sådan uafhængig politik kan imidlertid kun tænkes på baggrund af en indre solidaritet. Og denne solidaritet kan kun tænkes på baggrund af en større omlægning af penge kredsløbet i Danmark.

Denne omlægning kan ikke gennemføres fra den ene dag til den anden. Men den vil komme til at foregå ganske organisk, efterhånden som vores lovgivningsmagt indretter sig på at lovgive for små, kollektivt ejede produktionssteder. De vigtigste punkter i denne proces er følgende:

1) Nationalisering af alle pengeinstitutter i forbindelse med forbud mod eksport og overførsel af kapital til udlandet og spærring af alle større konti, som væsentligst er indrettet til dette formål.

2. Styring af den industrielle vækst gennem love, der sætter visse øvre grænser både for

den nationale industri-produktion, således at unødvendig eller fiktiv »produktionsstigning« undgås, samt for den enkelte virksomheds størrelse (f.eks. ved 500 medarbejdere). Særlige love fastlægger omstruktureringen af de uønskede virksomheder og letter omstillingen for dem, der skal have eller har lyst til nyt arbejde. (Hvis man ikke ønsker at skabe en boplads og udnytte den støtte, loven giver til oprettelse af sådanne).

3. Nationalt moratorium for al gæld på varige forbrugsgoder, huse etc. Det er klart, at småsparere og folk, der i mindre målestok har anbragt deres løn i aktier eller obligationer skal holdes skadesløse, mens alle større indtægter af arbejdsfri art (f.eks. boligspekulation), bliver afskaffet. Forudsætningen for dette indgreb er, at de store lån, de danske kapitalister har optaget i udlandet, overtages af staten og afvikles hurtigst muligt.

4. Fastsættelse af arbejdsgiverens forpligtelser. Efterhånden som bopladsernes kollektive produktion gør dem selvkørende, skærpes kravene til alle produktionssteder. Den, der vil leje andres arbejdskraft må kunne give samme vilkår som dem, arbejderne selv ville have fastsat. Han må kunne tilbyde tilsvarende gode betingelser som en selvstyrende boplads og påtage sig fuldt ansvar for liv og helbred, på samme måde som en kollektiv boplads kan. På den måde vil kun de gode arbejdsgivere overleve. Og de vil nok i det lange løb give afkald på deres abstrakte og kunstige pengemagt og stole på, at deres indflydelse kan holde, selv under lige vilkår.

5. Nationalisering af medicinalindustrien, bankerne, forsikringsselskaberne, bryggerierne samt alle virksomheder, der har deltaget direkte i den internationale undertrykkelse (f.eks. F.L. Schmidt, ØK, A.P. Møller). Ligesom i Kina kan man forestille sig de virksomheder, der falder ind under

denne lovgivnings bestemmelser, opført på forskellige lister, svarende til forskellige grader af godtgørelse til de tidligere kapitalejere i forskellige åremål.

Det resultat, vi skal stå med, når disse og en række andre mindre ændringer er gennemført, er et Danmark, der producerer lettere industrivarer og giftfri fødevarer under kollektive vilkår med en livlig samhandel bopladserne imellem. Butikskæder og supermarkeder er overtaget af bopladserne, mens f.eks. almindelige handlende, håndværkere og familie-landbrug kan fortsætte, hvis de ikke ønsker indlemmelse i en boplads.

Vores produktion af maskiner vil være dikteret af, at de skal have så enkle komponenter, at de kan repareres — hvis ikke fremstilles — i de lokale maskinværksteder, således at afhængigheden af højt specialiserede eksperter kan ophæves til gavn for fællesskabet.

Mange af de stadier, der her er skitseret, falder sammen med de stadier, konventionelle, socialistiske og lignende bevægelser tidligere har fremstillet som revolutionens. Forskellen er den, at vi mener, at disse stadier vil tilbagelægges som en følge af det kollektive boplads-systems udbredelse — og ikke, som tidligere hævdet — som en forudsætning herfor.

Det er i virkeligheden kun nogle ganske få ændringer i det danske lovgivningssystem, der skal foretages for at starte processen. Dem formulerer vi forsøgsvis i slutningen af manifestet.

I den — flerårige — overgangsperiode mellem det nuværende økonomiske system og det kommende vil mange af de hidtidige magthavere have en interesse i at lægge vægt på de store omkostninger ved omlægningen. Imidlertid er det besparelserne, der springer mest i øjnene, hvis man kigger

rigtigt efter. Ikke mindst besparelserne på vores sociale og undervisningsmæssige budget.

C) Det nye sociale system

Personlig frihed og personlig tryghed er ikke blot svært forenelige begreber i vor tid. De er hver for sig vanskelige at definere klart. F.eks. forveksler vi i den nordvestlige verden ofte sådanne friheder som organisations- og trykkefrihed med egentlig personlig frihed.

Derfor kan vi lukke øjnene for, at stadig flere mennesker i Danmark og i hele verden spærres inde på grund af mindre berigelsestyverier, stofmisbrug, invaliditet eller bare dårlige nerver, og uanfægtet hævde, at vores samfund stadig bygger på beskyttelsen af den personlige frihed.

I USA holdes i dag 10-20 gange flere mennesker indespærret end i Kina — målt i forhold til befolkningstallet. Det er ikke fordi den kinesiske stat er mere tolerant overfor asocial, afvigende adfærd end den amerikanske — tvært imod. Det er fordi der findes levende fællesskaber i Kina, som i vidt omfang overflødiggør den statslige indgriben.

På Madagascar har der indtil for nylig fungeret en stammelov over for berigelsesforbrydere, som byggede på, at drivkraften bag tyveri er behovet for mere ejendom. Derfor »straffedes« førstegangsforsøelser med, at gerningsmanden fik overdraget et stykke jord af stammen.

Ved andengangsforeteelser indkaldte man til et fællesmøde, hvor tyven blev spottet og udleet. Og tredje gang henrettede man ham.

I vores samfund ville ingen af de to første sanktionsmuligheder kunne tages i anvendelse — fordi de bygger på det tætte fællesskabs forudsætning.

Som det er nu, holder vi af at forestille os, at vores institutioner (børnehjem, plejehjem, statshospitaler etc.) fungerer lige som første sanktion på Madagascar. Det beløb, vi anvender på disse bygninger og deres inventar og personale, sættes groft sagt lig med samfundets sociale indsats.

Men set fra brugerens/den sanktionsramtes synspunkt er det meget sjældent den sociale indsats, der springer i øjnene. Institutionen og behandlingen virker — trods alle gode viljer — næsten altid sådan, at de fastlåser brugeren inden for den afvigerminoritet, hun eller han er blevet dømt ind i. Den energi, der ligger bag vores sociale budget kunne lige så godt anvendes til at give den bange mere tryghed og flere chancer for almindelig, menneskelig kontakt — tyven mere ejendom, svindleren mere spænding, voldtægtsforbryderen mere kærlighed etc. Spotten og latterliggørelsen af sociale afvigere besørges i vores samfund — temmeligt tilfældigt og virkningsløst — af den mest læserorienterede del af dagspressen (formiddagsbladene). Når denne sanktionsform sjældent virker udover enkelttilfældene, er det fordi afstanden er for stor. Det er ikke den sanktionsramtes omgangskreds og boplads, der spotter lovovertræderen. Det er fremmede. Den moralske sanktion kræver frem for noget et fællesskabs rum for at kunne ånde. Derfor virker den næsten ikke i Danmark nu.

Tilbage har vi straffeloven med dens sæt af indespærringer og formynderiske forbud. Vi ved, at næsten ingen af de sanktioner, den rummer, virker kriminalitetsbekæmpende. Alligevel benytter vi os af dem i voldsomt stigende grad og væsentligst mod de dårligst stillede befolkningsgrupper.

De virkelig kriminalitetsbekæmpende foranstaltninger er de samme ting, som er kuren på alle andre sociale sygdomme: Deltagelse, ansvarliggørelse, indlemmelse, kærlighed.

Enhver form for indespærring af mennesket beforder sociale sygdomme. Målet må derfor være bortfald af alle arter af indespærring. Selv om vi ikke kan realisere det fuldt ud, kan vi tage mange skridt i den retning, der oven i købet vil tage sig ud som »besparelser« for hele samfundet.

De forsøg, der har været gjort med kollektive enheder indtil nu, viser hinsides al tvivl, at de er vores samfunds eneste tilbud til sociale og psykiske afvigere, der rent faktisk virker som en hjælp. Hvor meget effektivere bliver hjælpen så ikke i en fuldt udviklet boplads?

Den eneste og eneste virkelig store forbrydelse, den forbrydelse, der skaber alle andre forbrydelser, den økonomiske, bliver næsten aldrig straffet. Den eneste kur mod den er at gøre den umulig!

Anderledes forholder det sig med den fysiske afvigelse. Den kan ikke bare elimineres ved en fælles psykisk indsats. Vores samfund er på utallige måder indrettet på at bortdømme fysisk afvigende.

Manden diskriminerer kvinden, den voksne diskriminerer barnet, den arbejdsdygtige diskriminerer den invalide, »den hvide« diskriminerer »den farvede«. Plus en hel masse specielle, lokale diskriminationer.

Til særligt brug for alle de nævnte, undertrykte grupper må der oprettes særlige klagedomstole på kommunalt og statsligt plan. Her skal de kunne klage over forhold, som de ikke har kunnet rette ad den sædvanlige, tingsdemokratiske vej. Klagedomstolenes opgave skal være at bringe forlig i stand mellem klageren og

bopladsen — eller at tilbyde klageren bedre forhold andetsteds. Sådanne klagedomstole for kvinder blev f.eks. anvendt i Kina, da man på ganske få år gik fra feudal undertrykkelse af kvinden til — målt med vestlig standard — høj grad af ligeberettigelse mellem kønnene.

Al vores viden tyder på, at et fuldt udbygget system af bopladser vil overflødigøre de fleste af vores fængsler, statshospitaler og øvrige sociale eller straffende institutioner.

D) Den nye skole

Den ideelle skole — for alle aldre — er den, der falder sammen med boplads og arbejdsplads og ikke er til at skelne fra disse. Tilværelse og uddannelse er kun begreber, der er løsrevet fra hinanden i et samfund, der ikke selv tror på de kundskaber, det videregiver til sine børn og unge. Når bopladsen virker efter sin hensigt er der lige så lidt brug for en »skole«, som der er brug for et fængsel.

Den ideelle pædagog er den, der lærer noget brugbart fra sig, uden at nogen spekulerer nærmere over, at det sker. Den ideelle pædagog adskiller sig ikke fra dem, hun eller han underviser, og vil derfor heller aldrig blive kaldt pædagog.

Vores nuværende strukturer nødvendiggør en dyr og usund opsplitning af barnets verden (pasning, leg, opdragelse, skole etc.). Barnets eneste chance ligger i at spille stederne i denne skizofrent opdelte verden ud mod hinanden (angribe skolen via hjemmet, hjemmet via kammeraterne etc.). Denne undertrykkelse og den forsvarteknik er indpodet så længe og grundigt, at den ikke uden videre kan ophæves.

Vi skal altså skabe en skole, der forbereder sin egen ophævelse som »skole«.

Det betyder, at så mange forskellige voksne personer og funktionsmåder som muligt skal inddrages i skolens arbejde. Og skolens arbejde er samtidigt bopladsens arbejde. Pædagogernes arbejde bliver først og fremmest at koordinere undervisningen praktisk og tage sig af de felter, som ingen andre på bopladsen tager sig af.

Det betyder, at skemaet, fagopdelingen og den stramme klasseopdeling bortfalder.

Det betyder, at eksamen forsvinder helt, bortset fra nødvendige, tekniske duelighedsprøver. (Køreprøver etc.).

Også den højere uddannelse kan i vidt omfang integreres i bopladsernes normale rytme. Beskæftigelsen med videnskabelige teorier skal ikke længere foregå i afsondrethed fra almindelige menneskers hverdag. Den fysiske og sociale indespærring af vore dages videnskab er et simpelt udtryk for, at den næsten udelukkende tjener statens og kapitalens interesser. Derfor skal universiteterne og læreanstalterne decentraliseres og omstruktureres, så de passer til boplads-systemet.

En række uddannelser, der har givet urimelige privilegier og en i det store og hele ansvarsfri magtposition, skal underkastes demokratisk kontrol. Det gælder f.eks. lægeuddannelsen, som på trods af en arrogant opretholdt monopolstilling har vist sig ude af stand til at dæmme op for den stigende sygeliggørelse og narkotisering af befolkningen.

Ja, den har i mange henseender oven i købet fremmet disse ved nedladende moraliseringer, maskeret som diagnoser, og ordineret af skadelige nervemediciner, laksativer og narkotika. I samarbejde med medicinalindustrien og resten af systemet har lægerne lavet et samfund, hvor snart sagt alle kan diagnosticeres som syge af det ene eller det andet.

At være sygeplejerske og helbreder er to funktioner, som ikke kan skilles. Og begge dele kræver langt større og mere praktisk kontakt med befolkningen end vore dages lægegerning honorerer.

Lignende betragtninger må anlægges på jurastudiet, arkitektstudiet, psykologstudiet o.m.a.

Begrebet uddannelse skal overhovedet ikke længere kunne løsrives fra tilværelsen i sin helhed. Universitet og samfund skal — ligesom kirke og samfund — være et. Videnskaben skal være alles ejendom, og alle skal have mulighed for at være med til at lave den. Arbejdet skal skabe teorier og teorier skal skabe arbejde, men aldrig i sammenhænge, som det enkelte menneske ikke kan forstå og bygge med på.

Når den totale integration af skole og samfund kan tænkes i vore dage, hænger det sammen med dette århundredes revolutionerende udvikling af massemedierne.

E) De nye medier

En af statsmagtens vigtigste opgaver efter at boplads-systemet er realiseret, bliver at investere i og planlægge udviklingen af de elektroniske medier. Igen må man pege på behovet for at videreudvikle den hjemlige elektroniske industri.

Hovedprincippet i planlægningen af de elektroniske massemedier må være, at der — som nu i telefonmediet — gives brugeren lige adgang til at sende og modtage.

Radio og TV-medierne må således forsynes med tilbagekoblingsmekanismer (hvilket i øvrigt ikke er særligt indviklet, teknisk set).

Det betyder ikke, at modtageren altid skal sende samtidig — eller omvendt. Men det

betyder, at intet budskab behøver at være uden nogenlunde direkte svar.

Som det er nu, bekæmpes og latterliggøres kritik af de i mange sammenhænge enevældige massemedier. Brugere er udsat for daglig hån fra magthavere og mediebeherskere uden mulighed for at reagere udenfor avisernes læserbrevsspalter og Radiohusets omstillingsbord.

Kombinationen telefon-radio er allerede gennemprøvet og repræsenterer et skridt i den rigtige retning. Men fremskridtet hæmmes af, at de to mediers tekniske udformning (hardware) ikke er tilpasset hinanden. I løbet af den næste generation må man forestille sig, at kabel-TV vil afløse telefon, radio og TV, kassette, fotokopierings- og læseapparater, aviser og mange slags bøger.

Men jo bedre massekommunikationsteknik, vi udvikler, des vigtigere er det, at befolkningen sikres svarmuligheder. Tilbagekoblingen er et vitalt punkt i al ægte kommunikation — og ikke bare et besværligt biprodukt, således som det bliver betragtet i dag.

Tilbagekoblingen vil få afgørende indflydelse på det politiske system. Når Danmark er et fuldt udbygget system af bopladser, vil der på hver af dem være opstillet en tovejs-sender og modtager, som er TV-station, biograf, bibliotek og afstemningsapparat. Rundt om på bopladsen er opstillet mindre maskiner med svagere tilbagekoblings-effekt (TV-modtagere med telefon og nummerskive til programvalg).

Med regelmæssige mellemrum slår bopladserne i en kommune eller kommunerne i landet sig sammen til en generaldebat, evt. med valg. Folketinget og kommunalrådene sender ugentlig eller månedligt spørgsmål ud til afstemning.

Programmer, der er produceret fra landets kommunikationscenter (med den overordnede computer) afløses gradvist af programmer, som bopladderne laver til hinanden. Når ingen kanal automatisk har monopol på opmærksomheden, fordi man skal dreje sig ind på den via nummerskivesystemet, vil vores begreber om politik ændre sig. Landsdækkende, centralt styrede manipulationer vil være meget sværere at organisere, hvis vi ser bort fra den rene svindel med databehandlingen (og den vil man kunne gardere sig mod ved demokratisk kontrol).

Den, der vil skabe opmærksomhed om et problem eller sin politik, må få andre til at dreje sit nummer. De centralt styrede programmer vil ikke længere kunne skygge for den lokale og venskabelige kommunikation af tekniske grunde. Kun, hvis de er mere spændende eller mere troværdige.

IV. TRE LOVFORSLAG

Her er tre lovkomplekser, som tilsammen vil være tilstrækkelige til at starte det skred, som vi har forudsat i det foregående:

a) lov om støtte til oprettelse af bopladder.

Der ydes direkte etableringsstøtte til grupper, der ønsker at indgå i et boplads-samarbejde om en eller flere nærmere definerede produktioner. Støttens størrelse gøres afhængig af, hvor mange forpligtelser, bopladsen ser sig i stand til at honorere i retning af omsorg for børn, skole, sygehjælp, gæstehjem og alderdomstryghed. Jo bedre boplads, jo større hjem, des større støtte. Yderligere præmieres mange former for tilnærmelse til kollektivt ejede produktioner, f.eks. ved testamentering eller oprettelse af kontrollerende medarbejderaktier.

b) lov om bopladsens retsstilling.

Fuldt udviklede bopladder, der selv tager sig af alle behov ud over fjerntrafik og massekommunikation og specialiseret sygdomshjælp, får også tillagt størstedelen af den interne jurisdiktion (f.eks. sager angående forstyrrelse af den offentlige orden og almindelige berigelsesforbrydelser). Det overordnede retsmaskineri bliver kun bragt i anvendelse i helt ekstraordinære tilfælde — bortset fra, at det til stadighed fungerer som det sanktionsramte individs eller mindretals appel-instans.

En boplads, der vil kvalificeres til støtte og retsmyndighed må kunne fremlægge regnskab, der viser, at der udbetales tilnærmelsesvis ligeløn til alle, samt protokol, der viser, at bopladsen styres demokratisk.

Regler for bopladsens konkurs og likvidation fastlægges. Der indføres en særlig »krisetilstand«, som proklameres i massemedierne og er et signal til andre bopladder om at træde hjælpende til.

c) lov om individers stilling i bopladder.

Optagelse i en boplads skal kunne overflødiggøre behovet for de fleste former for indespærring (fængsel, skole, statshospital, børnehjem, alderdomshjem etc.). Uanset hvilke ejendele et individ tilflytter en boplads med, kan vedkommende kun flytte bort med en vis, nærmere defineret ejendom. Til gengæld oppebærer alle fraflyttere et fast beløb i flyttepenge, som betales af det offentlige. (Evt. en fond, oprettet af alle bopladder i forening).

V. VENNER OG FJENDER, LYKKE OG ULYKKE

Blandt de mange ting, vi ikke har behandlet i det foregående, er militærvæsenet. Det ligger i sagens natur, at et bopladsernes Danmark kun kan forsvares effektivt fra bopladserne, for hvem ikke-voldelig modstand overfor enhver med vold indtrængende magt hurtigt vil blive en selvfølgelig færdighed. I hvilket omfang bopladserne skal være i besiddelse af våben til selvforsvar, kan vi ikke have nogen mening om. Det må afgøres ved folkeafstemninger. Under alle omstændigheder er bopladsen det ideelle udgangspunkt for den guerilla-prægede modstandskamp, som den nyeste tids historie har vist er det mest effektive forsvar.

Men vi tror, at bopladsernes Danmark vil blive et afrustet Danmark — med et indre sammenhold og en frihedsånd, der er stærk og tydelig nok til at afskrække enhver aggressor.

Frihed fra andres magt og magt over egen frihed, udfordringen af individet og glæden ved gruppen, smerten ved fraværet og hvilen ved genkomsten, det bliver fremtidens vilkår. Og dem bliver man stærk af i modsætning til dyrkelsen af individet (som en narcissistisk sutteklud) og angsten for gruppen (som et mangelhovedet, rovgridsk uhyre) i nutiden.

Med den styrke vil vi kunne smile af de kapitalister, som bider over mere end der kan være mellem deres tænder og vil eje mere jord eller flere værdier end det er nødvendigt for at leve. Sådanne mennesker mangler munterhed og tillid til livet, og derfor er de farlige fjender for et frit samfund.

Men styrken vindes naturligvis ikke gratis. Vi ved desværre godt, at når mennesker deler med hinanden, kan de komme til at

begrænse ligeså meget som de sætter hinanden fri: Ofte er middelmådigheden det letteste at dele.

Men efterhånden ved vi også, at lykken, modet, den totale leven sig ud, den store sorg, alle de helt absolutte følelser stiger frem i en fuldere form på det kollektive plan. Selv om vi stadig oplever det inderste alene, så kan vi gøre også det mere fælles, når vi lærer at komme hinanden nærmere uden frygt og forlade hinanden uden vrede.

Og vi tror, at det, der så vil opstå mellem os, er stærkere end alt andet i verden.

LANGELAND, foråret 1972